

ПРАВОВА ПРИРОДА ДОКУМЕНТАРНИХ ФОРМ МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКІВ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена висвітленню правової природи документарних форм розрахунків, що використовуються в зовнішньоекономічних відносинах. У статті розглянуто переваги і недоліки таких документарних форм розрахунків як акредитив та інкасо, здійснено порівняльний аналіз даних розрахунків між собою, а також проаналізовано законодавство та проблематика використання даних форм українськими суб'єктами зовнішньоекономічного господарювання.

Ключові слова: документарні форми розрахунків, інкасо, акредитив, банківські установи, платежі, суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності.

Постановка проблеми. Сучасна світова економіка характеризується значною інтегрованістю. У зв'язку з цим, стає поширеною співпраця між суб'єктами підприємництва, розташованими у різних країнах. Зовнішньоекономічна діяльність таких суб'єктів є прибутковою, але в той же час складною діяльністю з підвищеним ризиком. Тому при укладанні зовнішньоторговельної угоди, у процесі узгодження зобов'язань, важливо встановити максимально вигідно інтереси як експортера, так і імпортера. Одним з основних елементів у здійсненні зовнішньоекономічних контрактів є взаєморозрахунки між сторонами, тобто резидентами різних країн, які називаються міжнародними розрахунками. Комплексне дослідження переваг та недоліків використання тих чи інших документарних форм міжнародних розрахунків набуває все більшої актуальності й потребує значної уваги. Це у свою чергу дасть змогу підприємницькому сектору України ефективно проводити зовнішньоекономічну діяльність, налагодити довірчі відносини з іноземними партнерами різних країн.

Метою статті даної статті є висвітлення сутності документарних форм міжнародних розрахунків, що використовуються в сучасній зовнішньоекономічній діяльності, встановлення переваг і недоліків їх використання, формування критеріїв їх ефективності для суб'єктів, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, а також розгляд проблематики використання таких форм українськими суб'єктами господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання організації та форм міжнародних розрахунків в своїх наукових працях розглядали такі зарубіжні та вітчизняні науковці, як В. В. Козик, Н. М. Тюріна, Н. С. Карвацка, О. В. Васюренко, В. В. Дячек, О. Д. Колосовська, В. С. Оніщенко, Н. В. Кудлаєва та інші.

Виклад основного матеріалу. Здійснення зовнішньоекономічної діяльності підприємствами є необхідним інструментом для існування в системі економічних та ринкових відносин. Ця діяльність беззаперечно пов'язана з використанням міжнародних форм розрахунків, які мають свої особливості та специфіку застосування в різних країнах. Міжнародні розрахунки – це система механізмів реалізації грошових вимог і зобов'язань, що виникають між різними суб'єктами у сфері міжнародних економічних відносин [1]. Вони є системою організації та регулювання платежів у сфері міжнародних економічних відносин, суб'єктами яких є банки, експортери та імпортери [2, с. 221].

Світова практика визначає, що міжнародні розрахунки здійснюються у відповідних формах, які умовно поділяються на документарні та недокументарні. Документарними формами розрахунків є акредитив та інкасо. До недокументарних форм відносяться авансований платіж, платіж на відкритий рахунок, банківський переказ, розрахунковий чек, вексель, банківська гарантія тощо. Вибір конкретної форми міжнародних розрахунків, за допомогою якої здійснюватимуться платежі за зовнішньоторговель-

ним контрактом, визначається угодою сторін, які є контрагентами по зовнішньоторговельній операції [3]. Вважаємо, що на вибір форм міжнародних розрахунків впливає низка факторів, серед яких можна виділити такі як:– вид товару, який виступає об'єктом зовнішньоторговельної угоди; наявність кредитної угоди між контрагентами; платоспроможність і ділова репутація суб'єктів по зовнішньоекономічних операціях, а також рівень попиту та пропозиції на певний товар, що знаходиться на світових ринках.

Виходячи з міжнародної торгової і банківської практики підприємці зазвичай обирають такі форми розрахунків для здійснення зовнішньоекономічної діяльності, як документарний акредитив, інкасо, відкритий рахунок, аванс. До 80 % платежів у світовій торгівлі здійснюється за допомогою акредитиву. Причиною цього слугує те, що з усіх форм міжнародних розрахунків акредитив є найменш ризиковим і найбільш дієвим та вигідним для обох сторін контракту. До речі, у ділових зв'язках з партнерами, в країнах яких держави контролюють зовнішню торгівлю, застосування акредитива в багатьох випадках є необхідною умовою для здійснення експортно-імпортних операцій [4]. Акредитиви найчастіше використовуються під час здійснення саме зовнішньоекономічної діяльності, оскільки перш за все це пов'язано з характером і особливостями організації міжнародних відносин, з відстанню, недооцінкою конкурентоспроможності іноземного партнера, а також з різницею в законодавчій базі кожної країни. Використання акредитивів у міжнародних розрахунках регулюється спеціальним документом – «Уніфікованими правилами і звичаями для документарних акредитивів», який розроблено Міжнародною Торговельною Палатою у Парижі. На сьогоднішній день діє редакція Правил від 1 червня 2007 року (публікація МТП № 600). Ці правила є обов'язковими для банків, які приєдналися до них, та їхніх клієнтів, що здійснюють розрахунки за акредитивами. Також до документарного акредитива включається застереження про те, що Правила є складовою частиною кожного виду акредитива, який застосовується під час розрахунків між контрагентами [4].

Акредитив – це угода, за якою банк зобов'язується відповідно до вимоги клієнта оплатити документи третій особі, відкривши на її користь акредитив. Дана форма розрахунків надає впевненості експортеру, що банк оплатить перевезену продукцію, а імпортеру, що оплата експортеру не буде виконана до того часу, доки не буде встановлено, що вся документація, представлена ним, відповідає термінам та умовам угоди [5].

У розрахунках застосовуються в основному два

види акредитивів: 1) документарні (товарні) акредитиви, виплата з яких зумовлена наданням комерційних документів; 2) грошові (чисті) акредитиви, виплата з яких не обумовлена наданням комерційних документів. Проте в зовнішній торгівлі, як правило, використовують саме документарні акредитиви. Розрахунки у формі документарного акредитива більш характерні для угод, які передбачають платіж проти надання експортером документів (готівковий платіж) або надання покупцю короткотермінового (до 1 року) комерційного кредиту [4]. Варто зазначити, що в операціях з акредитивами всі зацікавлені сторони мають справу лише з документами, а не з товарами, послугами або іншими видами виконання зобов'язань, до яких можуть мати стосунок документи [6]. Також акредитивна форма розрахунків є угодою, яка відокремлена від договору купівлі-продажу або іншого контракту, на якому він може базуватися, і банки жодною мірою не пов'язані й не зобов'язані займатися такими контрактами, навіть якщо в акредитиві є яке-небудь посилання на такий контракт [7].

Процес застосування акредитивної форми розрахунків передбачає укладання угоди між постачальником і покупцем, в якій вказуються конкретні умови розрахунків за акредитивом, строк його дії, вид акредитиву, спосіб його виконання та банки сторін. Підставою для відкриття акредитива платником може бути повідомлення постачальника про готовність до відвантаження товару. Щоб відкрити акредитив платник подає в банк заяву встановленого зразка з необхідними реквізитами, тобто номер договору, згідно з яким відкривається акредитив; термін чинності акредитива; рахунок платника і банк, який його обслуговує; документи, згідно з якими здійснюються виплати за акредитивом; строк їх подання; вид акредитива та сума акредитива. Закриття акредитива в банку постачальника здійснюється: після закінчення терміну чинності акредитива; на заяву покупця про відкликання акредитива повністю або частково; на заяву постачальника щодо відмови від дальшого використання акредитива до закінчення терміну його чинності. Акредитив закривається в день отримання повідомлення від банку-емітента. Невикористана сума акредитива повертається банку платника для зарахування на рахунок, з якого передавалися кошти [8].

На нашу думку, зважаючи на правову природу акредитива, його можна вважати компромісною формою порівняно з іншими формами розрахунків. Кабінет Міністрів України своєю від 21.06.1995 № 444 «Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів

(контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті» наголосив, що саме ця форма разом з інкасовою є найбільш вигідною для української сторони [9]. Проте, на практиці ситуація дещо інша. В Україні, наприклад, в загальному обсязі міжнародних розрахунків частка акредитивної форми значно менша за частку, наприклад, банківських переказів. Це зумовлено низкою причин. По-перше, іноземні банки з недовірою ставляться до банківської системи України. По-друге, акредитив має один досить суттєвий недолік – і це ціна. Сьогодні покупець, що здійснює розрахунок за допомогою акредитива, повинен сплатити мінімум три комісії, а саме за випуск акредитива, за перевірку документів і за сам платіж по акредитиву [5]. Розвиток акредитивної форми розрахунків в Україні досить повільний, через вимогу 100% покриття, що робить цю форму розрахунків недостатньо привабливою для імпортера. По-третє, це досить об'ємний документообіг, процес якого займає багато часу. Стосовно останньої причини, наголосимо на тому, що у 2018 р. Національний банк України своєю Постановою від 11 квітня 2018 р. № 38 «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» зробив важливий крок в вирішенні питання документообігу з операціями по акредитиву [10]. В вищевказаній постанові передбачено покращення операцій за акредитивами: встановлено зменшення кількості паперових документів, які використовуються при оформленні банками та їх клієнтами операцій за акредитивами, передбачено удосконалення порядку роботи за акредитивами, тобто зменшено кількість формальних інструкцій при здійсненні операцій за

акредитивами, а також надано права банкам та їх клієнтам на всіх етапах здійснення операцій за акредитивами використовувати документи в електронному вигляді. Вважаємо, що прийняття даної постанови свідчило про намір держави заохотити українські підприємства використовувати акредитивну форму розрахунків.

Незважаючи на недоліки, які має акредитивна форма розрахунків, вона з іншого боку надає сторонам зовнішньоекономічного контракту очевидні переваги [табл. 1]. Експортер при використанні акредитивної форми розрахунків, має можливість звести до мінімуму ризику, які спричинені його поганою обізнаністю з вимогами нового освоюваного ринку збуту, політичною та економічною стабільністю в країні імпортера, незнанням місцевих законів щодо розрахунків в іноземній валюті, специфіки перевезення, страхування товару тощо. Імпортер з іншого боку, обравши акредитивну форму розрахунків може звести до мінімуму ризику, пов'язані із закупівлею товару у незнайомих країнах, незнанням особливостей валютного законодавства країни-експортера, невпевненістю у порядності свого контрагента. Також документарний акредитив вигідний для продавця тим, що після відвантаження товару та надання всіх документів відповідно до умов акредитива, він отримає кошти незалежно від покупця, оскільки в цьому випадку оплату за акредитивом здійснює банк. Для покупця така форма розрахунків доволі зручною і надійною, оскільки грошові кошти, що обліковуються за акредитивом, продовжують йому належати і знімаються з акредитива лише після того, як продавець відправить товар та надасть в банк відповідні документи [1].

Таблиця 1. Акредитивна форма розрахунків

	Недоліки	Переваги
Акредитивна форма розрахунків	<ol style="list-style-type: none"> 1. Великі витрати (багато комісійних платежів, що ускладнює оцінку реальної вартості продукту); 2. Значний обсяг роботи з документами; 3. Клієнтам, які раніше не працювали з таким видом розрахунків, досить складно розібратися в усіх тонкощах акредитивних схем, тому вони його, як правило, не використовують. <p>Стосовно України:</p> <p>стримувальними факторами розповсюдження акредитивної форми розрахунків є:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) наявність суперечностей між національними законодавчими та міжнародними актами; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Універсальний прийнятний метод платежу; 2. Взаємна вигода як для покупця, так і для продавця; 3. Можливість використання в якості інструмента забезпечення платежів в усіх країнах світу. <p>Для експортера:</p> <p>– Максимально знижує ризик неплатежу (вигідний для продавця тим, що після відвантаження товару та надання всіх документів відповідно до умов акредитива, він отримає кошти незалежно від покупця, оскільки в цьому випадку оплату за акредитивом здійснює банк);</p>

	Недоліки	Переваги
	<p>2) недостатня кількість фахівців у цій сфері;</p> <p>3) іноземні банки з недовірою ставляться до банківської системи України.</p>	<p>– акредитив може бути підтверджений іншим банком (не банком-емітентом) – таким чином, виникає додаткове зобов’язання платежу по акредитиву і від іншого підтверджуючого банку, що підвищує надійність акредитиву;</p> <p>– можливість збільшення обсягів поставок, просування товарів (послуг) на нові ринки, здобуття конкурентних переваг.</p> <p>Для імпортера:</p> <p>– забезпечення гарантії сплати на користь продавця лише за умови повного виконання продавцем своїх зобов’язань по відвантаженню товару/виконанню робіт/послуг, у відповідності з номенклатурою, належної якості та в обумовлені строки;</p> <p>– можливість відстрочки платежу за товар.</p>

Джерело: сформовано та узагальнено авторами

На нашу думку, важливим кроком нашої держави для заохочення використання суб’єктами зовнішньоекономічної діяльності акредитивної форми розрахунків є Постанова Національного банку України №126 від 27 серпня 2020 року «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України», яка спростила валютний нагляд для українських компаній, які здійснюють експортні операції з використанням акредитивної форми розрахунків [11]. Таке спрощення знизило адміністративне навантаження на бізнес та на банківські установи.

Вважаємо, що акредитивну форму розрахунків можна порекомендувати у випадках, коли між експортером та імпортером укладається перша угода чи угода(угоди) на великі суми; угоди, пов’язані з кредитами на тривалі строки; угоди з імпортерами із країн, які у свою чергу знаходяться у досить нестабільному економічному становищі та таких, що відомі низькою культурою оплати та нестабільністю політико-економічної ситуації.

Другою документарною формою міжнародних розрахунків є інкасо. Інкасо- це банківська операція, за допомогою якої банк за дорученням свого клієнта (експортера) отримує на основі розрахункових документів суму коштів, що йому належить, від платника (імпортера) за відвантажені йому товари чи надані послуги і зараховує ці кошти на рахунок клієнта-експортера у себе в банку. Водночас інкасо являє собою тільки інкасування паперів і банк при

цьому не гарантує оплату коштів експортеру за відвантажений товар чи надані послуги [4]. Розрахунки у формі інкасо отримали широке поширення у міжнародній торгівлі. Така форма є однією з найстаріших банківських операцій і регулюється спеціальним документом, а саме Уніфікованими правилами для інкасо, які розробила Міжнародна торгова палата, створена на початку ХХ століття в Парижі. На сьогоднішній день діє редакція Правил 1995 року, що була введена 1 січня 1996 року [12]. До Правил приєдналися банки більшості країн світу, в тому числі й Україна [4]. Зважаючи на це інкасова форма розрахунків (а саме документарне інкасо з гарантією) разом з акредитивною формою рекомендується Постановою Кабінету Міністрів України від 21.06.1995 № 444 як найбільш вигідна форма для української сторони [10].

Документарне інкасо є найменш популярним інструментом торгового фінансування на сьогодні. Але незважаючи на це, багато підприємств застосовують дану операцію, оскільки, в порівнянні, наприклад, з акредитивною формою розрахунків, інкасо характеризується простотою та низькою вартістю здійснення операції, а також тим, що передача покупцю (імпортеру) документів на товар здійснюється тільки після оплати або акцепту [3]. Очевидну перевагу по даному виду розрахунків в першу чергу має покупець товару (імпортер), який здійснює оплату, після того як переконався в відвантажені товару та перевірів товар і товарні документи (банк надає товарні документи для

попереднього перегляду, однак остаточно передає їх після виконання платежу). Інкасова форма розрахунків надає гарантію і експортеру стосовно того, що товар не перейде в розпорядження покупця до тих пір, поки він не здійснить платіж, оскільки до отримання платежу документи залишаються у власності інкасуючого банку. Але як вказувалось раніше слід враховувати, що інкасова форма розрахунків найбільш вигідна саме для імпортера, а не для експорте-

ра, оскільки банки виконують лише посередницьку функцію і не несуть відповідальності за своєчасний платіж. Тому експортеру треба мати на увазі, що за інкасо не завжди гарантується платіж. Одним з найбільших недоліків документарного інкасо є те, що покупець може відмовитись оплатити чи акцептувати документи або на момент платежу може опинитись неплатоспроможним чи не мати дозволу на переказування валюти за кордон.

Таблиця 2. Порівняльна характеристика

Акредитив	Інкасо
1. Витрати на проведення операції достатньо великі; 2. Найбільш вигідний для експортера; 3. Банки, що беруть участь у розрахунках несуть зобов'язання виконати платіж експортеру; 4. Експортеру не важливо бути упевненим у платіжній спроможності та порядності покупця, тому, що всі зобов'язання з оплати документів несе банк; 5. Банки, що беруть участь у розрахунках, перевіряють отримані документи; 6. Мінімальні ризики для сторін.	1. Низька вартість банківської операції; 2. Найбільш вигідна для імпортера і менш приваблива для експортера; 3. Банки, що беруть участь у розрахунках, не несуть зобов'язань платежу; 4. Експортер повинен бути упевнений у платіжній спроможності та порядності покупця, тому, що всі зобов'язання з оплати документів несе тільки покупець; 5. Банки, що беруть участь у розрахунках, не перевіряють отримані документи, а тільки перевіряють за зовнішнім виглядом їх комплектність і відповідність отриманим інкасовим інструкціям; 6. Високі ризики для сторін (особливо для експортера).

Джерело: сформовано та узагальнено авторами

За наявності таких обставин, експортер понесе витрати, пов'язані зі зберіганням вантажу, пошуком іншого покупця, продажем його третій особі або перевезенням його назад у свою країну [1]. Таким чином, інкасо є достатньо ризикованою формою розрахунків для експортерів, оскільки останні не мають можливості достовірно перевірити імпортера. Зважаючи на це, вважаємо, що зазначену форму розрахунків доцільно використовувати в тому числі і українськими підприємцями тоді, коли між покупцем і продавцем існує достатній ступінь довіри і коли імпортер має реальні наміри здійснити оплату чи акцепт.

Порівнюючи між собою такі документарні форми розрахунків, як інкасо та акредитив, встановимо такі відмінності [табл. 2].

З огляду на сучасний етап розвитку зовнішньоекономічних відносин, вважаємо, що обслуговуючий банк може запропонувати своїм клієнтам, тобто суб'єктам підприємницької діяльності, що є резидентами різних країн, саме акредитивну форму розрахунків, оскільки, зважаючи на правову природу останньої, це дозволить відповідним суб'єктам мінімізувати фінансові витрати та підприємницькі ризики. Що стосується розрахунків за інкасо, на нашу

думку, доцільним і ефективним є його використання лише в тому випадку, коли між контрагентами існують тісні зв'язки співробітництва та висока довіра.

Висновок. Укладаючи зовнішньоекономічні угоди та обираючи документарну форму міжнародних розрахунків, слід не забувати, що існує тісна залежність значення показника вибору оптимальної форми розрахунків та способу оплати продукції, товарів, робіт чи послуг. Вибір сторонами зовнішньоекономічної угоди оптимальної документарної форми розрахунків є важливою умовою зміцнення фінансової та господарської самостійності підприємства. Зважаючи на це, імпортер так експортер повинні передбачити і врахувати всі переваги і недоліки застосування конкретної форми документарних розрахунків під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Стосовно акредитивної форми розрахунків, найголовнішою проблемою її застосування в Україні є відсутність довіри до українських банків з боку іноземних партнерів через що останні встановлюють такі умови обслуговування акредитивів, які часто для українських банків є неприйнятними. Тому для того аби ефективно існувати та розвиватися українським банкам на світовому ринку, вважаємо, що державі необхідно вдосконалювати систему міжнародних

розрахунків у відповідність з сучасними тенденціями та поліпшувати імідж як українських компаній так і банків. Погоджуємось, що досягти цього можливо за допомогою застосування інструментів щодо поліпшення законодавства у розрахунково-кредитній сфері та формування інформаційної бази про платоспроможність і надійність українських та іноземних компаній, банків та їх партнерів [3].

ЛІТЕРАТУРА

1. Івасів Б. С., Прийдун Л. М., Рудан В. Я. Міжнародні розрахунки та валютні операції: навч. посіб. Тернопіль: Вектор, 2013. 572 с.
2. Вастуренко О. В. Банківські операції: навч. посіб.; 4-е вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2004. 324 с.
3. Дячек В. В., Колосовська О. Д., Оніщенко В. С. Особливості використання форм міжнародних розрахунків українськими підприємствами під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 21. С. 70-76. URL: <http://global-national.in.ua/archive/21-2018/15.pdf>.
4. Береславська О. І. Міжнародні розрахунки та валютні операції : навчальний. посібник. Ірпінь : Університет ДФС України, 2019. 368 с.
5. Колеснікова Г. В., Ляшенко В. І., Охременко С. В. Акредитивні форми розрахунків як гарантія здійснення платежу. *Економічний вісник Донбасу*. 2012. № 3 (29). С. 133-148. URL: http://www.evd-journal.org/download/2012/2012-3/EVD_2012_3-133-148.pdf.
6. Уніфіковані правила та звичаї для документарних акредитивів : Правила Міжнародної торгівельної палати від 01.07.2007 р. № 600. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/988_003.
7. Носач Л. Л., Величко К. Ю. Системний вибір оптимальної форми міжнародних розрахунків. *БізнесІнформ*. 2016. № 10. С. 39-46. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sistemnist-viboru-optimalnoyi-formi-oplati-mizhnarodnih-rozrahunkiv>.
8. Маслій Н. Д. Розвиток акредитивної форми розрахунків в умовах глобалізації світової економіки. *Економіка та управління*. 2013. №4. С. 49-53. URL: http://kafmen.ru/library/compilations_vak/eiu/2013/4/p_49_53.pdf.
9. Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті: Постанова КМУ від 21.06.1995 р. № 444. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/444-95-%D0%BF#Text>
10. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України : Постанова НБУ від 11 квітня 2018 р. № 38. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0038500-18#Text>.
11. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України Постанова НБУ від 27 серпня 2020 р. № 126. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_27082020_126.
12. Уніфіковані правила по інкасо : Правила Міжнародної торгівельної палати від 01.01.1996 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/988_002.

REFERENCES

1. Ivasiv B. S., Pryidun L. M., Rudan V. Ya. (2013). Mizhnarodni rozrakhunky ta valiutni operatsii. Ternopil: Vektor, [in Ukrainian].
2. Vasiurenko O. V. (2004). Bankivski operatsii. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
3. Diachek V. V. Kolosovska O. D. Onishchenko V. S. (2018). Osoblyvosti vykorystannia form mizhnarodnykh rozrakhunkiv ukrainskymu pidpriemstvamy pid chas zdiisnennia zovnishnoekonomichnoi diialnosti. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and national economic problems*, 21, 70-76. URL: <http://global-national.in.ua/archive/21-2018/15.pdf> [in Ukrainian].
4. Bereslavska O. I. (2019). Mizhnarodni rozrakhunky ta valiutni operatsii. Irpin: Universytet DFS Ukrainy [in Ukrainian].
5. Koliesnikova H. V., Liashenko V. I., Okhremenko S. V. (2012). Akredytyvni formy rozrakhunkiv yak harantiia zdiisnennia platezhu. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Bulletin of Donbass*, 3 (29), 133-148. URL: http://www.evd-journal.org/download/2012/2012-3/EVD_2012_3-133-148.pdf [in Ukrainian].
6. Unifikovani pravyla ta zvychai dlia dokumentarnykh akredytyviv: Pravyla Mizhnarodnoi torhivelnoi palaty vid 01.07.2007 r. № 600. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/988_003 [in Ukrainian].
7. Nosach L. L., Velychko K. Yu. (2016). Systemnyi vybir optymalnoi formy mizhnarodnykh rozrakhunkiv. *BiznesInform – BusinessInform*, 10, 39-46. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sistemnist-viboru-optimalnoyi-formi-oplati-mizhnarodnih-rozrahunkiv> [in Ukrainian].

8. Maslii N. D. (2013) Rozvytok akredytyvnoi formy rozrakhunkiv v umovakh hlobalizatsii svitovoi ekonomiky. *Ekonomika ta upravlinnia – Economics and management*, 4, 49-53. URL: http://kafmen.ru/library/compilations_vak/eiu/2013/4/p_49_53.pdf [in Ukrainian].
9. Pro typovi platizhni umovy zovnishnoekonomichnykh dohovoriv (kontraktiv) i typovi formy zakhysnykh zasterezen do zovnishnoekonomichnykh dohovoriv (kontraktiv), yaki peredbachaiut rozrakhunky v inozemnii valiuti: Postanova KМУ vid 21.06.1995 r. № 444. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/444-95-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
10. Pro vnesennia zmin do deiakykh normatyvno-pravovykh aktiv Natsionalnoho banku Ukrainy : Postanova NBU vid 11 kvitnia 2018 r. № 38. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0038500-18#Text> [in Ukrainian].
11. Pro vnesennia zmin do deiakykh normatyvno-pravovykh aktiv Natsionalnoho banku Ukrainy Postanova NBU vid 27 serpnia 2020 r. № 126. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_27082020_126 [in Ukrainian].
12. Unifikovani pravyla po inkaso : Pravyla Mizhnarodnoi torhivnelnoi palaty vid 01.01.1996 p. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/988_002 [in Ukrainian].

ТОВКУН ІГОРЬ

кандидат юридических наук, доцент, доцент кафедри хозяйственного права
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого,

МЕНЬКОВА ЛИЛИЯ

студентка 4 курса, 3 группы международно-правового факультета
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

ПРАВОВАЯ ПРИРОДА ДОКУМЕНТАРНЫХ ФОРМ МЕЖДУНАРОДНЫХ РАСЧЕТОВ И ИХ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ В УКРАИНЕ

Статья посвящена освещению правовой природы документарных форм расчетов, которые используются во внешнеэкономических отношениях. В статье рассмотрены преимущества и недостатки таких документарных форм расчетов как аккредитив и инкассо, осуществлен сравнительный анализ данных расчетов между собой, а также проанализировано законодательство и проблематика использования данных форм украинскими субъектами внешнеэкономического ведения хозяйства.

Ключевые слова: документарные формы расчетов, инкассо, аккредитив, банковские учреждения, платежи, субъекты внешнеэкономической деятельности.

TOVKUN IGOR

PhD in Law, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Commercial Law
of Yaroslav Mudryi National Law University,

MENKOVA LILIYA

4-years student, group 3, International Law Faculty of Yaroslav Mudryi National Law University

LEGAL NATURE OF DOCUMENTARY FORMS OF INTERNATIONAL SETTLEMENTS AND THEIR USE IN UKRAINE

Problem setting. Modern global economy is characterized by significant integration. In this regard, it becomes widespread cooperation between business entities located in different countries. Foreign economic activity of such entities is profitable, but at the same time complex activity with increased risk. Therefore, in the conclusion of the foreign trade agreement, in the process of harmonizing obligations, it is important to establish the most profitable interests of both exporter and importer. One of the main elements in carrying out foreign economic contracts is mutual settlements between the parties, that is, residents of different countries, which are called international calculations. Integrated research of advantages and disadvantages of using certain documentary forms of international settlements becomes increasingly relevant

and needs considerable attention. This in turn will enable Ukraine's business sector to effectively conduct foreign economic activity, to establish trust relations with foreign partners from different countries.

Target research. The aim of the article is illumination the essence of documentary forms of international calculations used in modern foreign economic activity, establishing the advantages and disadvantages of their use, the formation of criteria for their effectiveness for subjects that carry out foreign economic activity, as well as consideration of issues of use of such forms of Ukrainian business entities.

Analysis of the last researches and publications. The question of organization and forms of international calculations in the scientific works was examined by such foreign and home scientists V. V. Kozyk, N. M. Tiurina, N. S. Karvatska, O. V. Vasiurenko, V. V. Diachek, O. D. Kolosovska, V. S. Onishchenko, N. V. Kudlaieva and others.

Article's main body. World practice determines that international settlements are carried out in relevant forms that are conventionally divided into documentary and undocumented. Documentary forms of calculations are the letter of credit and collection. Up to 80% of payments in world trade is carried out using a letter of credit. In view of this, the authors in this article have identified the legal nature of documentary forms of calculations used in foreign economic relations, considered the advantages and disadvantages of such documentary forms of calculations as a letter of credit and collection, implemented a comparative analysis of forms calculations among themselves, and also analyzed the legislation and issues of use of these forms of Ukrainian entities of foreign economic management.

Conclusions and prospect of development. The choice of parties to the foreign economic agreement of the optimal documentary settlement is an important condition for strengthening the financial and economic independence of the enterprise. In view of this, the importer so exporter should provide and take into account all the benefits and disadvantages of the use of a particular form of documentary calculations during foreign economic activity. Concerning the letter of credit, the most important problem of its application in Ukraine is the lack of confidence in Ukrainian banks by foreign partners because the latter establish such conditions for servicing letters of credit, which are often unacceptable for Ukrainian banks. Therefore, in order to effectively exist and develop Ukrainian banks in the world market, we believe that the state needs to improve the system of international settlements in line with current trends and improve the image of both Ukrainian companies and banks. This can be achieved through the use of tools to improve legislation in the settlement and credit sphere and the formation of an information base on solvency and reliability of Ukrainian and foreign companies, banks and their partners.

Keywords: documentary forms of calculations, collection, letter of credit, banking institutions, payments, subjects of foreign economic activity.

Товкун І. М., Менькова Л. С. Правова природа документарних форм міжнародних розрахунків та їх використання в Україні. *Право та інноваційне суспільство*: електрон. наук. вид. 2021. № 1 (16). URL: http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2021/06/Tovkun_Menkova16.pdf.